

## บทสังเคราะห์การปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ Synthesis of Electronic Government Service

โสภณวิชญ์ เสกขุนทด<sup>1\*</sup> และสุริยศักดิ์ มังกรแก้ววิกุล<sup>2</sup>  
Sophonvich sekkhunthod<sup>1</sup> and Suriyasak mangkornkeawwikul<sup>2</sup>

<sup>1,2</sup>อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

<sup>1,2</sup>Lecturer in the Bachelor of Public Administration program Department of Public Administration  
Rajabhat Rajanagarindra University

\*Corresponding email: phdkan.sek@gmail.com

Received: July. 17, 2023 ; Revised: February. 16, 2024 ; Accepted: February. 28, 2024

### บทคัดย่อ

ปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการ อันเนื่องมาจากเทคโนโลยีดิจิทัลสามารถช่วยแก้ปัญหาในการจัดเก็บเอกสารและเข้าถึงเอกสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้บุคลากรภาครัฐยังสามารถปฏิบัติงานได้ทุกที่ ทุกเวลา ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดทำบริการสาธารณะ รัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565 ซึ่งกฎหมายดังกล่าวเป็นกฎหมายกลางในการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อส่งเสริมให้การปฏิบัติราชการและการให้บริการของภาครัฐปรับเปลี่ยนไปสู่ระบบดิจิทัลให้สอดคล้องกับการพัฒนาทางเทคโนโลยีในปัจจุบันเป็นการอำนวยความสะดวกและลดภาระค่าใช้จ่ายของประชาชนในการติดต่อราชการ การขออนุมัติ การอนุญาต ขึ้นทะเบียน จดทะเบียน การแจ้งเพื่อประกอบกิจการของประชาชน การรับเงินและการออกใบเสร็จรับเงินของหน่วยงาน รวมทั้งสามารถลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการของภาครัฐในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างคล่องตัว รวดเร็วและลดปัญหาการทุจริต ดังนั้นกฎหมายฉบับนี้จึงมีความสำคัญที่จะส่งผลการให้บริการภาครัฐก้าวไปสู่ยุครัฐบาลดิจิทัลอย่างสมบูรณ์ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน

การปฏิบัติราชการตามพระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565 จะส่งผลต่อการปฏิบัติราชการในด้าน 1) การเพิ่มขีดความสามารถทางด้านดิจิทัลของประเทศโดยการนำเครื่องมือเทคโนโลยีในการสร้างสรรค์นวัตกรรมการผลิตและการให้บริการ เพื่อลดปัญหาด้านการจัดเก็บ การสูญหายของเอกสารและการสืบค้นข้อมูลเอกสาร 2) ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนสามารถติดต่อกับหน่วยงานของรัฐได้ง่าย สะดวก รวดเร็วและลดภาระในด้านต่าง ๆ ให้กับประชาชน รวมถึงสามารถยื่นเอกสารผ่านวิธีการอิเล็กทรอนิกส์ได้ ช่วยให้ประชาชนได้รับความสะดวกสบายในการติดต่อกับหน่วยงานราชการมากยิ่งขึ้น 3) พัฒนาทักษะอาชีพด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรภาครัฐเพื่อให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ในด้านของการทำงานและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 4) สร้างความปลอดภัยให้กับข้อมูลเอกสารเนื่องจากเอกสารเป็นความสำคัญขององค์กร ระบบการจัดการกับเอกสารจึงมีรูปแบบการกำหนดสิทธิในการเข้าใช้ ควบคุมความปลอดภัย เพื่อป้องกันการใช้งานจากผู้ไม่ประสงค์ดีในการเข้าถึงระบบฐานข้อมูล และ 5) ลดปริมาณ

การใช้กระดาษและแฟ้มเอกสารโดยการเปลี่ยนจากห้องเก็บเอกสารแบบออฟไลน์ให้มาอยู่ในระบบออนไลน์ ซึ่งนำไปสู่กระบวนการการจัดเก็บเอกสารในรูปแบบของอิเล็กทรอนิกส์เพื่อช่วยลดปัญหาการสิ้นเปลืองของทรัพยากรได้ในอนาคต

**คำสำคัญ :** บทสังเคราะห์, การปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์

### Abstract

Currently, digital technology is being applied in government service. This is because digital technology can help solve problems in document storage and accessing documents efficiently. In addition, government personnel can work anywhere, anytime. Therefore, in order to maximize the benefits of public services. The government has therefore enacted the Electronic Government Operations Act, B.E. 2022. This law is the central law regarding electronic government service. To encourage government operations and government services to be transformed into a digital system in line with current technological developments, facilitating and reducing the cost burden of citizens in dealing with government officials, requesting approval, Permit, registration, registration, notification for public business operations, receiving money and issuing receipts from the agency. Including being able to reduce costs and increase efficiency in government operations in performing duties flexibly, fast and reduce corruption problems. Therefore, this law is important in moving government services forward into the era of completely digital government, to be consistent with the current context of technological development.

Conducting government service in accordance with the Electronic Government Operations Act, B.E. 2022 will have a positive impact on government service in the field of 1) Increasing the country's digital capabilities by using technological tools to create innovations in production and service, to reduce storage problems document loss and document retrieval. 2) Improve the quality of life of citizens by being able to contact government agencies easily, conveniently, and quickly and reduce the burden on citizens in various areas. Including being able to submit documents via electronic means. Helping citizens gain more convenience in dealing with government agencies. 3) Develop career skills in the use of information technology among government personnel in order to keep up with changes in the digital age. In terms of working and responding to the needs of the people more efficiently. 4) Create security for document information because documents are important to the organization. The document management system therefore has a format for specifying access rights. safety control to prevent use from people with bad intentions to access the database system. and 5) Reduce the amount of paper and document files used by changing from an offline document storage room to an online system. This leads to the process of storing documents in electronic form to help reduce the problem of wastage of resources in the future.

**Keywords :** Synthetic, Electronic Government Service

## บทนำ

การปฏิบัติราชการหรือการให้บริการของหน่วยงานราชการในอดีตที่ผ่านมาประกอบไปด้วยการติดต่อการให้บริการระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกันและการให้บริการระหว่างหน่วยงานของรัฐกับภาคเอกชน เป็นการปฏิบัติราชการหรือการให้บริการภาครัฐไปยังการดำเนินการด้วยเอกสาร หนังสือราชการและสิ่งพิมพ์ในลักษณะที่เป็นสำเนาแบบถาวรและยังคงกำหนดให้ประชาชนต้องไปติดต่อราชการโดยการส่งเอกสาร หลักฐานหรือยื่นคำร้องต่าง ๆ ด้วยตัวเองหรือส่งเอกสารทางไปรษณีย์ที่สำนักงานของหน่วยงานภาครัฐ การดำเนินการดังกล่าวข้างต้นส่งผลให้เกิดความล่าช้าต่อการให้บริการและส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการจัดทำบริการสาธารณะของส่วนราชการ นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายของประชาชนและประชาชนยังต้องเสียเวลาเพื่อขอรับบริการเกินความจำเป็น นอกจากนี้ในยุคปัจจุบันการขอรับบริการโดยใช้กระดาษยังเป็นการสิ้นเปลืองทรัพยากรโดยไม่จำเป็นอีกด้วย (จุฑาลักษณ์ จำปาทอง, 2566, [ออนไลน์])

อุปสรรคที่ทำให้หน่วยงานภาครัฐยังไม่นำเอาระบบอิเล็กทรอนิกส์มาประยุกต์ใช้ในการให้บริการภาครัฐอย่างเต็มศักยภาพของระบบอิเล็กทรอนิกส์อันเนื่องมาจากมีข้อจำกัดด้านกฎหมายหลายฉบับ ซึ่งกำหนดให้การปฏิบัติราชการการให้บริการภาครัฐหรือการติดต่อราชการของประชาชนต้องใช้เอกสารหลักฐานที่จะต้องเป็นลายลักษณ์อักษรหรือจำกัดวิธีการติดต่อราชการเฉพาะการติดต่อด้วยตัวบุคคล ณ สถานที่ทำการของหน่วยงานราชการหรือด้วยวิธีการส่งเอกสารทางไปรษณีย์ ซึ่งส่งผลให้การใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ในการอนุญาต การให้บริการและการให้สวัสดิการแก่ประชาชนตลอดจนการปฏิบัติราชการระหว่างหน่วยงานของรัฐในหลายกรณียังมิได้รับการรับรองและมีผลทางกฎหมายอย่างสมบูรณ์ ประกอบกับบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐยังมีความคุ้นเคยอยู่กับการบริการภาครัฐด้วยระบบเดิม ๆ ส่วนระบบการบริการภาครัฐด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ระบบอีเมล ระบบการยืนยันตัวตนทางอิเล็กทรอนิกส์หรือระบบการเก็บข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตลอดจนลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์จึงยังไม่ได้มีการประยุกต์ใช้อย่างแพร่หลายและได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2566, [ออนไลน์])

บทความฉบับนี้ได้สังเคราะห์พระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565 เพื่อนำเสนอในประเด็นเกี่ยวกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติตลอดจนข้อสังเกตหรือข้อเสนอแนะเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติราชการโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ในการอนุญาต การให้บริการและการให้สวัสดิการแก่ประชาชนตลอดจนการปฏิบัติราชการระหว่างหน่วยงานของรัฐในหลายกรณียังมิได้รับการรับรองและมีผลทางกฎหมายอย่างสมบูรณ์

## ความเป็นมาการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์

จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าวข้างต้น ในราวปี พ.ศ. 2563 ได้มีการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2563 และคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นสมควรจัดให้มีกฎหมายกลางที่เปลี่ยนการทำงานของภาครัฐตามกฎหมายต่าง ๆ ให้เป็นระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้เป็นไปตามมาตรา 258 ข.(1)2 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 โดยที่จะเปลี่ยนการบริการภาครัฐให้เป็นระบบอิเล็กทรอนิกส์อย่างน้อยต้องมี หลักการสำคัญ 2 ประการ ดังนี้ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, หมวด 16, มาตรา 258)

1) การอนุมัติ อนุญาต การจดทะเบียนและการแจ้งตามกฎหมายต่าง ๆ ที่ใช้ปฏิบัติราชการอยู่ในปัจจุบันสามารถดำเนินการโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์และถือว่าเป็นการดำเนินการโดยชอบด้วยกฎหมาย

2) การรับ ส่งข้อมูลระหว่างหน่วยงานของรัฐทั้งภายในและภายนอกหน่วยงานสามารถกระทำได้โดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มีความมั่นคงและความปลอดภัย

ต่อมาเมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2564 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. .... ตามที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเสนอและให้ส่งคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติก่อนเสนอรัฐสภาต่อไป โดยให้แจ้งประธานรัฐสภาทราบด้วยว่าร่างพระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. .... ได้ตราขึ้นเพื่อดำเนินการตามหมวด 16 การปฏิรูปประเทศของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (จุฬาลักษณ์ จำปาทอง, 2566, [ออนไลน์])

ทั้งนี้ร่างพระราชบัญญัติตามที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเสนอเป็นการกำหนดให้มีกฎหมายกลางในการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมให้การปฏิบัติราชการและการให้บริการของภาครัฐปรับเปลี่ยนไปสู่ระบบอิเล็กทรอนิกส์และสามารถใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นหลักได้และเพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 258 ข. ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน (1) ที่บัญญัติให้มีการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินและการจัดทำบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ในการบริหารราชการแผ่นดินและเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน รวมทั้งแผนการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับปรับปรุง) กิจกรรมปฏิรูปที่ 1 กำหนดให้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการปฏิบัติงานและการบริการภาครัฐไปสู่ระบบอิเล็กทรอนิกส์โดยแก้ไขกฎหมายและกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคให้เอื้อต่อการพัฒนาหน่วยงานของรัฐไปสู่องค์กรดิจิทัลและส่งเสริมให้เกิดระบบข้อมูลดิจิทัลของภาครัฐตลอดจนเป็นการดำเนินการให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2563 (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2564, [ออนไลน์])

## แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์

การปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ (พระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565) ถือกำเนิดมาจากแนวคิดรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Government) (ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2549, หน้า 51) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ถือกำเนิดขึ้นมาจากการพัฒนาองค์ความรู้ของศาสตร์ทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่สำคัญ 2 แนวคิด คือ แนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่ (New Public Administration) อันเกิดมาจากการประชุมมินนาวบรูก (Minnowbrook) ที่มหาวิทยาลัย ซิราคิวส์ (Syracuse University) มลรัฐนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา เมื่อปี ค.ศ. 1968 การประชุมดังกล่าวนี้เป็นจุดเริ่มต้นที่เน้นให้เห็นถึงการปรับตัวของภาครัฐในการให้ความสำคัญกับการให้บริการสาธารณะและอีกแนวคิด คือ การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ที่ได้ข้อเสนอไว้ว่าการจัดการภาครัฐและการจัดการเอกชนไม่มีความแตกต่างกัน โดยที่การจัดการของทั้งสองส่วนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ซึ่งกันและกันได้ (ศรีรัฐ โกวงศ์, 2551, หน้า 117-143)

การปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์นั้น มีคำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง คือ คำว่า “ดิจิทัล” สามารถให้นิยามได้ว่าเป็นการนำเทคโนโลยีที่ใช้วิธีการนำสัญลักษณ์ศูนย์และหนึ่งหรือสัญลักษณ์อื่นมาแทนค่าสิ่งทั้งปวง เพื่อใช้สร้างหรือก่อให้เกิดระบบต่าง ๆ เพื่อให้มนุษย์ใช้ประโยชน์ และคำว่า “รัฐบาลดิจิทัล” สามารถให้นิยามได้ว่า การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารงานภาครัฐและการบริการสาธารณะ โดยปรับปรุงการบริหารจัดการและบูรณาการข้อมูลภาครัฐและการทำงานให้มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงเข้าด้วยกันอย่างมั่นคงปลอดภัยและมีธรรมาภิบาลและอำนวยความสะดวกในการให้บริการประชาชน ในการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐต่อสาธารณชนและสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562, มาตรา 3)

สำหรับรูปแบบของรัฐบาลดิจิทัล (พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562, มาตรา 3) หรือรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2549, หน้า 51) สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบการบริการระหว่างรัฐกับประชาชน (Government to Customer: G2C) ซึ่งเป็นการให้บริการของรัฐสู่ประชาชน 2) รูปแบบการบริการระหว่างรัฐกับภาคเอกชน (Government to Business: G2B) เป็นการให้บริการของรัฐต่อภาคธุรกิจเอกชน 3) รูปแบบการบริการระหว่างรัฐกับรัฐ (Government to Government: G2G) เป็นรูปแบบการทำงานโดยใช้ระบบเครือข่ายสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างเป็นทางการเพื่อเพิ่มความรวดเร็วในการดำเนินการลดระยะเวลาในการส่งเอกสารและข้อมูลระหว่างกัน และ 4) รูปแบบการบริการรัฐกับบุคลากรของรัฐ (Government to Employee: G2E) เป็นการให้บริการที่จำเป็นระหว่างรัฐกับพนักงานขององค์กร โดยการสร้างระบบเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานและดำรงชีวิต เช่น ระบบสวัสดิการ ระบบสืบค้นข้อมูลภายในองค์กรและระบบพัฒนาบุคลากรภาครัฐ (ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2549, หน้า 63)

ปัจจัยที่จะทำให้การบริการประชาชนด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565 ไม่ใช่เพราะมีการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าวโดยราชการส่วนกลาง ไม่ใช่เพราะรัฐหรือส่วนราชการมีการจัดหาอุปกรณ์เครื่องมือที่ทันสมัยและไม่ใช่เพราะหน่วยงานของรัฐจัดหาหรือพัฒนาระบบหรือแอปพลิเคชันขึ้นมาจำนวนมาก หากแต่เป็นความร่วมมือร่วมใจกันของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งในราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นของรัฐทุกหน่วยงานที่จะช่วยกันปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายภายในขอบเขตหน้าที่และตามอำนาจของตนอย่างเต็มความรู้และความสามารถ โดยใช้วัสดุ อุปกรณ์ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดด้วยจิตใจบริการ ในขณะเดียวกันหน่วยงานของรัฐก็พึงขยายขอบเขตการดำเนินการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ไปสู่การบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานด้วย เช่น การพัฒนาและเชื่อมโยงฐานข้อมูลเกี่ยวกับใบอนุญาตหรือเอกสารหลักฐานราชการต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบที่รวดเร็วและถูกต้องแม่นยำ (ผู้จัดการออนไลน์, 2566, [ออนไลน์])

### กฎหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์

การปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์มีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายอื่น ๆ อีกหลายฉบับโดยเฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายและการขับเคลื่อนการพัฒนากระบวนการดิจิทัลภาครัฐและกฎหมายเกี่ยวกับการรับรองผลของนิติกรรมหรือการดำเนินการที่กระทำผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ดังนี้

1) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ พ.ศ. 2526 กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินงานสารบรรณของส่วนราชการ ซึ่งหมายถึงงานที่เกี่ยวกับการบริหารงานเอกสารราชการ ตั้งแต่การจัดทำ การรับ การส่ง การเก็บรักษา การยืมจนถึงการทำลาย รวมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์พื้นฐานของระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์และรับรองผลของการติดต่อราชการ (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ พ.ศ. 2526)

2) พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ได้บัญญัติเกี่ยวกับการรองรับสถานะทางกฎหมายของข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ให้เสมือนกับการทำเป็นหนังสือหรือหลักฐานเป็นหนังสือ รับรองวิธีการส่งและรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ การใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนการรับฟังพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544)

3) พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ได้บัญญัติเกี่ยวกับหลักการและกลไกการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล โดยมีสำนักงานพัฒนาธุรกรรม

ดิจิทัล (องค์การมหาชน) เป็นหน่วยงานหลักสำหรับการขับเคลื่อนและยกระดับการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐให้อยู่ในระบบดิจิทัลอันจะนำไปสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลที่มีระบบการทำงานและข้อมูลเชื่อมโยงกันระหว่างหน่วยงานของรัฐอย่างมั่นคงปลอดภัยมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว เปิดเผยและโปร่งใส (พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562)

4) พระราชกำหนดว่าด้วยการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ได้บัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขและมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยให้มีผลโดยชอบเช่นเดียวกับการประชุมตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในกฎหมายและห้ามมิให้ปฏิเสธการรับฟังข้อมูลเกี่ยวกับการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายทั้งในคดีแพ่ง คดีอาญาหรือคดีอื่นใด (พระราชกำหนดว่าด้วยการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563)

5) พระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ได้บัญญัติเกี่ยวกับการยื่นคำขอหรือติดต่อใด ๆ ระหว่างประชาชนกับหน่วยงานของรัฐ การติดต่อราชการระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกันและระหว่างเจ้าหน้าที่ภายในหน่วยงานของรัฐสามารถทำได้โดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ได้โดยชอบด้วยกฎหมาย เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาทางเทคโนโลยีในปัจจุบันอันจะเป็นการอำนวยความสะดวกและลดภาระค่าใช้จ่ายของประชาชนรวมทั้งลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพแก่การปฏิบัติราชการของภาครัฐ (พระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565)

สรุปได้ว่าการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์นั้นมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย 1) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ พ.ศ. 2526 2) พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 3) พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 4) พระราชกำหนดว่าด้วยการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563 และ 5) พระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565

### การปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 16 การปฏิรูปประเทศ มาตรา 258 ข. ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน (1) บัญญัติให้มีการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินและการจัดทำบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ในการบริหารราชการแผ่นดินและเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน แต่บทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่ยังไม่เอื้อต่อการนำวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการอนุญาตการให้บริการหรือการให้สวัสดิการแก่ประชาชน ส่งผลให้ประชาชนมีภาระและต้นทุนในการติดต่อกับภาครัฐที่สูงเกินสมควร เป็นอุปสรรคต่อการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศและไม่สอดคล้องกับเทคโนโลยีที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว (พระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565)

เพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวข้างต้นเกิดสัมฤทธิ์ผล รัฐบาลได้ตรากฎหมายเพื่อรองรับการจัดทำบริการสาธารณะเพื่อให้บริการประชาชนทางอิเล็กทรอนิกส์ คือ พระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565 ซึ่งเป็นกฎหมายกลางว่าด้วยการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อส่งเสริมให้การทำงานและการจัดบริการสาธารณะของภาครัฐสามารถใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นหลักและโดยที่การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการนั้นเป็นการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับปรับปรุง) กิจกรรมปฏิรูปที่ 1 ปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารงานและการบริการภาครัฐไปสู่ระบบดิจิทัล ซึ่งกฎหมายดังกล่าวมีรายละเอียดดังนี้ (พระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565)

1) ขอบเขตการใช้บังคับ

พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับกับหน่วยงานของรัฐทุกหน่วยเว้นแต่รัฐวิสาหกิจที่เป็นบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัด หน่วยงานของรัฐในฝ่ายนิติบัญญัติ หน่วยงานของรัฐในฝ่ายตุลาการ องค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญ องค์การอัยการและหน่วยงานอื่นของรัฐที่กำหนดในกฎกระทรวง (มาตรา 4)

กรณีที่จะใช้พระราชบัญญัตินี้แก่หน่วยงานตามมาตรา 4 (2) (3) (4) หรือ (5) ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา โดยพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวจะกำหนดให้ใช้แก่หน่วยงานนั้นทั้งหมดหรือบางหน่วยงานหรืองานบางประเภทก็ได้ (มาตรา 4 และมาตรา 5)

พระราชบัญญัตินี้ยังได้กำหนดให้การปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ไม่ต้องปฏิบัติตามหมวด 4 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 เว้นแต่คณะรัฐมนตรีจะมีมติกำหนดเป็นอย่างอื่น ทั้งนี้ เพื่อขจัดความซ้ำซ้อนในการใช้บังคับกฎหมาย โดยเปิดช่องให้ในกรณีมีเหตุผลความจำเป็นหน่วยงานของรัฐอาจเสนอคณะรัฐมนตรีกำหนดให้หน่วยงานนั้นปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์แทนก็ได้ (มาตรา 3)

2) การขอรับบริการสาธารณะโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์

พระราชบัญญัติได้กำหนดให้การขอรับบริการสาธารณะโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ให้ถือว่าเป็นการดำเนินการที่ขอบด้วยกฎหมาย ประชาชนสามารถยื่นคำขอ จ่ายเงินหรือติดต่อราชการโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ โดยให้ถือว่าเป็นการขอบด้วยกฎหมายและเจ้าหน้าที่ของรัฐจะปฏิเสธไม่รับคำขอเพียงเพราะเหตุที่ผู้ขออนุญาตใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ไม่ได้ พระราชบัญญัติได้กำหนดมาตรการเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ดังนี้ (มาตรา 7 วรรคหนึ่งและวรรคสี่)

(1) กำหนดให้สำเนาเอกสารหลักฐานประกอบคำขอที่ส่งโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ผู้ส่งไม่ต้องลงนามรับรอง (มาตรา 7 วรรคสอง)

(2) กรณีที่มีกฎหมายหรือกฎกำหนดให้คำขอต้องทำตามแบบ วิธีการหรือเงื่อนไขที่กำหนด การยื่นคำขอโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์โดยมีข้อความตรงตามแบบนั้น ๆ แล้วให้ถือว่าได้ยื่นคำขอตามแบบ วิธีการหรือเงื่อนไขที่กำหนดนั้นแล้ว (มาตรา 7 วรรคสาม)

(3) พระราชบัญญัติได้กำหนดให้การส่งเอกสารประกอบคำขอโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ให้ถือว่าได้ยื่นหรือส่งเอกสารครบจำนวนแล้ว (มาตรา 7 วรรคสาม)

(4) พระราชบัญญัติได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐอาจกำหนดวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้ผู้ยื่นคำขอทางอิเล็กทรอนิกส์ปฏิบัติเพิ่มเติมด้วยก็ได้ แต่วิธีการดังกล่าวต้องเป็นไปเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนหรือเพื่อการยืนยันตัวตน เช่น การสร้างแบบคำขอลิขิตทางอิเล็กทรอนิกส์ให้ประชาชนสามารถกรอกในระบบและยื่นทางอิเล็กทรอนิกส์ได้โดยไม่ต้องเขียนในแบบคำขอที่เป็นกระดาษแล้วสแกนส่งทางอีเมล เป็นต้น (มาตรา 8)

(5) พระราชบัญญัติได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานผู้อนุญาตที่จะติดต่อกับสำนักทะเบียนกลางตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรเพื่อตรวจสอบความถูกต้องแท้จริงของบัตรประจำตัว ประชาชนและให้เป็นหน้าที่ของสำนักทะเบียนกลางที่จะตรวจสอบและแจ้งผล (มาตรา 9)

3) การขอรับบริการสาธารณะที่ไม่อาจยื่นคำขอโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์

พระราชบัญญัติได้กำหนดข้อยกเว้นกรณีที่ไม่อาจยื่นคำขอโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เว้นแต่กฎหมายเฉพาะในเรื่องนั้นจะกำหนดให้ดำเนินการโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ ดังนี้ (มาตรา 7 วรรคห้า)

(1) การจดทะเบียนเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์

(2) การจดทะเบียนที่ผู้ขอต้องดำเนินการเองเป็นการเฉพาะตัว ได้แก่

- (2.1) การสมรส
- (2.2) การหย่า
- (2.3) การรับบุตรบุญธรรม
- (2.4) การอื่นทำนองเดียวกับ (2.1) ถึง (2.3)

(3) การขอมีบัตรประจำตัวประชาชน หนังสือเดินทางหรือเอกสารอื่นใดที่โดยลักษณะของเอกสารนั้นผู้ขอจำเป็นต้องดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดด้วยตนเองเพื่อให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบ

- (4) การอื่นใดที่กำหนดในกฎกระทรวง

#### 4) ผลทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565

(4.1) กรณีการยื่นคำขอโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ตามมาตรา 7 ให้ถือว่าหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้รับคำขอตามวันเวลาที่คำขอหรือการติดต่อได้เข้าสู่ระบบอิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น เว้นแต่กรณีที่ประชาชนได้ยื่นคำขอหรือการติดต่อเข้าสู่ระบบนอกวันและเวลาทำการของหน่วยงานของรัฐให้ถือว่าหน่วยงานของรัฐได้รับคำขอในวันหรือเวลาทำการถัดไป (มาตรา 10)

(4.2) กรณีการติดต่อระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกันและระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับหน่วยงานของรัฐรวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้กระทำโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ให้ถือว่าชอบด้วยกฎหมายและใช้เป็นหลักฐานตามกฎหมายได้ซึ่งรวมถึงการใช้เป็นหลักฐานในการเบิกจ่ายเงินแผ่นดินด้วย ในกรณีที่มิมีกฎระเบียบใดไม่สอดคล้องกับหลักการดังกล่าวหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการแก้ไขกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้ออกสารในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์เป็นหลักฐานในการเบิกจ่ายเงิน (มาตรา 15 และมาตรา 16)

#### 5) แนวทางในการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์

(5.1) กรณีที่ประชาชนได้ยื่นคำขอหรือติดต่อกับหน่วยงานของรัฐโดยใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์การติดต่อหรือออกเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับผู้นั้นให้ทำโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์เว้นแต่ผู้นั้นจะระบุไว้เป็นประการอื่นในการยื่นคำขออนุญาตหรือในการติดต่อ (มาตรา 11) เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนตามความประสงค์และความพร้อมทางเทคโนโลยีของผู้นั้น โดยประชาชนที่ยื่นคำขอทางอิเล็กทรอนิกส์จะขอรับแจ้งผลการพิจารณาหรือใบอนุญาตเป็นเอกสารก็ได้เช่นเดียวกับประชาชนที่ยื่นคำขอเป็นเอกสารจะขอรับเอกสารในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้แต่ถ้าไม่มีการขอเป็นอย่างอื่นกฎหมายจะสันนิษฐานว่าผู้นั้นยื่นคำขอเป็นเอกสารประสงค์จะได้รับการติดต่อกลับเป็นเอกสาร ส่วนผู้นั้นยื่นคำขอทางอิเล็กทรอนิกส์มีความพร้อมและประสงค์จะได้รับการติดต่อกลับ รวมทั้งการออกใบอนุญาตหรือเอกสารอื่นใดทางอิเล็กทรอนิกส์

(5.2) ในกรณีที่ประชาชนยื่นคำขออนุญาต ณ หน่วยงานของรัฐและมีความจำเป็นที่หน่วยงานของรัฐผู้อนุญาตต้องใช้สำเนาเอกสารหลักฐานที่หน่วยงานของรัฐได้ออกให้แก่ผู้อนุญาต ถ้าผู้อนุญาตได้นำเอกสารต้นฉบับมาแสดงแล้ว หน่วยงานของรัฐผู้อนุญาตมีหน้าที่จัดทำสำเนาและรับรองความถูกต้องของสำเนาเอกสารนั้นเองโดยไม่เรียกเก็บค่าใช้จ่ายใด ๆ จากผู้อนุญาตและจะอาศัยเหตุที่ต้องจัดทำสำเนาดังกล่าวมาเป็นข้ออ้างในความล่าช้ามิได้ (มาตรา 12) เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2561 เรื่องมาตรการอำนวยความสะดวกและลดภาระแก่ประชาชน (การไม่เรียกสำเนาเอกสารที่ทางราชการออกให้จากประชาชน)

(5.3) ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ผู้รับอนุญาตต้องแสดงใบอนุญาตไว้ในที่เปิดเผย ผู้รับอนุญาตจะแสดงใบอนุญาตนั้นโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ตามที่ผู้อนุญาตประกาศกำหนดก็ได้และผู้อนุญาตต้องเปิดเผยข้อมูลการอนุญาตที่เป็นปัจจุบันให้ประชาชนทั่วไปสามารถตรวจสอบผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ได้โดยสะดวกโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย (มาตรา 13) ทั้งนี้เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้รับใบอนุญาตในการแสดงใบอนุญาต รวมทั้งอำนวยความสะดวก

สะดวกให้ประชาชนทั่วไปในฐานะผู้บริโภคหรือผู้รับบริการสามารถตรวจสอบข้อมูลการได้รับอนุญาตของผู้ประกอบการทางอิเล็กทรอนิกส์ได้โดยไม่ต้องเดินทางไปตรวจสอบ ณ สถานที่ประกอบการ นอกจากนั้นได้กำหนดให้ประชาชนสามารถแสดงใบอนุญาตหรือเอกสารหลักฐานที่ต้องพกติดตัวเป็นภาพทางอิเล็กทรอนิกส์ให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบก็ได้ (เช่น การแสดงภาพใบขับขี่ที่ถ่ายรูปเก็บไว้ในโทรศัพท์มือถือ) เว้นแต่เป็นบัตรประจำตัว หนังสือเดินทางและใบอนุญาตหรือเอกสารหลักฐานอื่นที่มีกฎกระทรวงกำหนดให้ต้องแสดงเป็นเอกสารตัวจริงเท่านั้น (มาตรา 14)

(5.4) กำหนดหลักการรองรับการแปลงเอกสารในความครอบครองของรัฐเป็นรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อประโยชน์ในการจัดเก็บ โดยให้ส่งมอบเอกสารต้นฉบับให้กรมศิลปากรดำเนินการเกี่ยวกับเอกสารที่มีคุณค่าตามกฎหมายว่าด้วยจดหมายเหตุแห่งชาติต่อไป (มาตรา 17)

#### 6) หน้าที่หน่วยงานของรัฐในการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์

(6.1) จัดให้มีและปรับปรุงฐานข้อมูลทางกฎหมายและระบบการสืบค้นกฎหมายโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์

พระราชบัญญัติกำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาจัดให้มีและปรับปรุงฐานข้อมูลทางกฎหมายและระบบการสืบค้นกฎหมายโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ให้เกิดความสะดวก รวดเร็วและง่ายต่อการเข้าถึงของประชาชนโดยเร็ว เพื่อให้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเกี่ยวกับข้อมูลกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาพัฒนาต่อยอดให้สามารถแสดงผลการสืบค้นได้อย่างแม่นยำและเรียงลำดับผลการค้นหาตามความเกี่ยวข้องได้ตรงตามความประสงค์ของผู้สืบค้นสอดคล้องกับระดับการพัฒนาทางเทคโนโลยีของปัญญาประดิษฐ์ (artificial intelligence: AI) ในปัจจุบันอันจะเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนให้สามารถทำความเข้าใจเนื้อหาของกฎหมายได้อย่างถูกต้อง สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น (มาตรา 23)

#### (6.2) กำหนดวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์

พระราชบัญญัติได้กำหนดให้คณะรัฐมนตรีกำหนดวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งรวมถึงมาตรฐานข้อมูลด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่หน่วยงานของรัฐจะต้องใช้และปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565 ให้สอดคล้องกันและเชื่อมโยงถึงกันได้(มาตรา 6) โดยให้สำนักงาน ก.พ.ร. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์และสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) ร่วมกันจัดทำวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์โดยเสนอต่อคณะรัฐมนตรี ภายใน 240 วัน นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ โดยวิธีการที่เสนอจะแบ่งเป็นขั้นตอนหรือระยะในการดำเนินการก็ได้เพื่อให้การปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานของรัฐ มีมาตรฐานข้อมูลขั้นพื้นฐานเท่าที่จำเป็นสำหรับให้บริการประชาชนโดยเร็ว จากนั้นจึงพัฒนาต่อยอดไปสู่ระดับเทคโนโลยีที่สูงขึ้นต่อไป อนึ่งในระยะแรกหลังจากพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับก่อนที่คณะรัฐมนตรีจะกำหนดวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ตามมาตรา 6 ให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติตามมาตรฐานอื่นใดที่มีการใช้งานกันอย่างแพร่หลายไปพลางก่อนได้เพื่อให้ในระหว่างนั้นประชาชนสามารถยื่นคำขอหรือติดต่อราชการโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ทันที (มาตรา 19)

(6.3) พระราชบัญญัติกำหนดให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจัดทำและเผยแพร่พระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565 ในราชกิจจานุเบกษาโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์แทนการจัดพิมพ์เป็นเล่มแต่วิธีการดังกล่าวประชาชนต้องสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก รวดเร็ว และสามารถทำสำเนาได้โดยตนเอง (มาตรา 18)

## สรุปและข้อเสนอแนะ

### สรุป

พระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565 มีผลให้การปฏิบัติราชการโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์มีผลทางกฎหมายที่ชัดเจนเป็นการอำนวยความสะดวกและลดภาระในการขอรับบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนและภาคเอกชนในการปฏิบัติตามบทบัญญัติและข้อกำหนดของกฎหมายต่าง ๆ เช่น การยื่นคำขออนุมัติ ขออนุญาต การจ่ายเงินและการออกหลักฐานการรับเงิน ตลอดจนการแสดงใบอนุญาตหรือแสดงหลักเอกสารต่าง ๆ จะสามารถกระทำได้โดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์แทนการทำสำเนาและลงนามรับรองความถูกต้องในเอกสาร

สำหรับหน่วยงานภาครัฐการปฏิบัติราชการโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์มีผลทางกฎหมายที่ชัดเจนจะช่วยให้หน่วยงานสามารถพัฒนาประสิทธิภาพและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการและการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนได้อย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากเจ้าหน้าที่จะสามารถนำวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มีความทันสมัยมาใช้ในการปฏิบัติราชการ เช่น การรับ-ส่งหนังสือราชการและการให้บริการแก่ประชาชน เช่น การรับคำขอ การอนุมัติ การอนุญาต หรือการให้สวัสดิการต่าง ๆ ได้ง่ายและสะดวกยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาระบบการปฏิบัติราชการยุคใหม่ เช่น ระบบการจัดเก็บข้อมูล การเข้าถึงสารสนเทศให้มีความทันสมัยและมีความยั่งยืนต่อพัฒนาการของเทคโนโลยีสารสนเทศมากยิ่งขึ้น

โดยสรุปพระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565 เป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับปรับปรุง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) และนโยบายของคณะรัฐมนตรีรวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อสถานการณ์ที่มีความเสี่ยง

### ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565 มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. การปฏิบัติราชการตามพระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565 จำเป็นต้องมีการพิจารณากฎหมายและระเบียบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องประกอบ เพื่อให้การดำเนินงานตามกฎหมายมีความสอดคล้องกัน เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ พ.ศ. 2526 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2564 ซึ่งกำหนดหลักการและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ไว้ เป็นต้น

2. ส่วนราชการหรือหน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้บังคับใช้บังคับตามพระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565 ควรมีการพิจารณาศึกษาเหตุผลความจำเป็นและความพร้อมในการปฏิบัติราชการตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว หากมีความจำเป็นจะต้องใช้บางบทบัญญัติของพระราชบัญญัตินี้เพื่อให้สามารถดำเนินการทางอิเล็กทรอนิกส์ในบางกรณีก็ควรจะเป็นพระราชกฤษฎีกาได้

3. ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องออกพระราชบัญญัตินี้ควรเพิ่มเติมบทนิยามตามมาตรา 5 โดยกำหนดให้คำว่า “ขออนุญาต” มีความหมายรวมถึงขอยกเงินและคำว่า “อนุญาต” มีความหมายรวมถึง รับเงิน เพื่อให้บทนิยามมีความครอบคลุมและสอดคล้องกับเนื้อหาของพระราชบัญญัติ

4. ตามมาตรา 19 กำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันจัดทำ “วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์” เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อกำหนดให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติ ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญของการบรรลุเจตนารมณ์ของ

พระราชบัญญัตินี้ในระยะเริ่มแรกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพิจารณากำหนดมาตรฐานขั้นพื้นฐานเพื่อให้ใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่แล้วในการดำเนินการโดยมิต้องจัดทำระบบที่เป็นเทคโนโลยีขั้นสูงแต่อย่างใดและควรมีแบบพิธีและขั้นตอนการดำเนินการให้น้อยที่สุด โดยกำหนดเฉพาะขั้นตอนวิธีการที่สำคัญและจำเป็นเท่านั้น

นอกจากนี้ตามมาตรา 19 วรรคสาม ซึ่งบัญญัติว่า “ในระหว่างที่คณะรัฐมนตรียังไม่ได้มีมติกำหนดวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติตามมาตรฐานอื่นใดที่มีการใช้งานกันอย่างแพร่หลายไปพลางก่อนได้” ถ้อยคำ ในตอนท้ายที่ว่า “มาตรฐานอื่นใดที่มีการใช้งานกันอย่างแพร่หลายไปพลางก่อนได้” ควรมีการกำหนดประเด็นหรือถ้อยคำที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยพิจารณาจากมาตรฐานกลางที่สามารถปรับใช้กับระบบอิเล็กทรอนิกส์ในหน่วยงานภาครัฐและเพื่อให้ง่ายต่อการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐดำเนินต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง เช่น หน่วยงานของรัฐปฏิบัติตามมาตรฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่หน่วยงานของรัฐใช้อยู่ไปพลางก่อนได้เป็นต้น

5. เมื่อพระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับแล้วหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรที่จะต้องมีพิจารณาในชั้นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายแต่ละฉบับที่มีการกำหนดค่าธรรมเนียมในการขออนุญาต ขออนุมัติต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงการพิจารณายกเลิกเอกสารบางรายการ ซึ่งอาจทำให้สามารถปรับลดค่าธรรมเนียมลงได้ อันจะเป็นการอำนวยความสะดวกและลดภาระค่าใช้จ่ายในการขอรับบริการจากทางราชการให้กับประชาชน

6. หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัตินี้ควรหามาตรการ กลไกส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนผลทางกฎหมายโดยอาจจัดทำข้อมูลเผยแพร่ในหลากหลายรูปแบบ เช่น จัดทำเป็นคู่มือหรือแนวทางการดำเนินการ อินโฟกราฟิกหรือคลิปวิดีโอผ่านช่องทางโซเชียลมีเดียเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

7. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จต่อการบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ คือ หน่วยงานของรัฐจำเป็นต้องมีความพร้อมของบุคลากรภาครัฐโดยเฉพาะบุคลากรส่วนที่ทำหน้าที่ให้บริการประชาชนโดยตรงจะต้องมีทักษะ มีความรู้และความชำนาญในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศตลอดจนกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

8. การบังคับใช้กฎหมายนี้ให้มีประสิทธิภาพหน่วยงานของรัฐจะต้องมีโครงสร้างพื้นฐานทางด้านอิเล็กทรอนิกส์ที่มีประสิทธิภาพ มีระบบสารสนเทศที่ค่อนข้างเสถียรภาพในระดับสูง มีระบบเทคโนโลยีในการยืนยันตัวตน โดยเฉพาะลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ได้อย่างปลอดภัย ตลอดจนมีระบบการรักษาความลับและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่มีประสิทธิภาพ

### บทสังเคราะห์การปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์

พระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565 (มาตรา 5) ใช้บังคับกับหน่วยงานของรัฐที่เป็นราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชนและหน่วยงานอื่นทุกประเภท ยกเว้นรัฐวิสาหกิจที่เป็นบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัด ซึ่งเป็นกฎหมายกลางในการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อส่งเสริมให้รูปแบบการปฏิบัติราชการและการให้บริการของภาครัฐปรับเปลี่ยนไปสู่ระบบดิจิทัลให้สอดคล้องกับการพัฒนาทางเทคโนโลยีในปัจจุบันและยังเป็นการอำนวยความสะดวกและลดภาระค่าใช้จ่ายของประชาชนในการติดต่อราชการ การขออนุมัติ การอนุญาต ขึ้นทะเบียน จดทะเบียน การแจ้งเพื่อประกอบกิจการของประชาชน การรับเงินและการออกใบเสร็จรับเงินของหน่วยงาน รวมทั้งสามารถลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการของ

ภาครัฐในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างคล่องตัว รวดเร็วและลดปัญหาการทุจริต จากการศึกษาพระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565 มีประเด็น ดังนี้

1. กฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิของบุคคลไม่ว่าจะเป็นบุคคลสัญชาติไทยหรือบุคคลสัญชาติอื่น รวมถึงนิติบุคคลซึ่งเป็นการคุ้มครองสิทธิในประเด็นการขออนุญาตที่หมายรวมถึงการขอรับใบอนุญาต ขออนุมัติ ขอจดทะเบียน ขอขึ้นทะเบียน ขอแจ้ง ขอจดทะเบียน ขออาชญาบัตร ขอการรับรอง ขอความเห็นชอบ ขอความเห็น ขอให้พิจารณา ขออุทธรณ์ ร้องทุกข์หรือร้องเรียน ขอให้ดำเนินการ ขอรับเงิน ขอรับสวัสดิการและขอรับบริการอื่นใดจากหน่วยงานของรัฐภายใต้กฎหมายฉบับนี้ได้ (มาตรา 5) ดังนั้นหากประชาชนมีความประสงค์ที่จะขอรับบริการดังกล่าวข้างต้น ประชาชนมีสิทธิยื่นคำขอส่งหนังสือ ส่งเอกสาร ส่งรายงานหรือข้อมูล ตลอดจนชำระเงินแก่หน่วยงานของรัฐโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ตามช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ที่หน่วยงานของรัฐได้กำหนดไว้ เช่น ผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐที่ได้พัฒนาขึ้นหรือช่องทางอิเล็กทรอนิกส์อื่น หากประชาชนได้ดำเนินการตามช่องทางดังกล่าวแล้วให้ถือว่าประชาชนได้ดำเนินการที่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะมีกฎหมายหรือกฎระเบียบเฉพาะเรื่องกำหนดไว้แตกต่างหรือขัดแย้งอย่างใดหรือไม่ก็ตาม (มาตรา 7) ทั้งนี้หากหน่วยงานใดยังไม่ได้ประกาศกำหนดช่องทางอิเล็กทรอนิกส์สำหรับบริการประชาชน ประชาชนมีสิทธิที่จะติดต่อ ส่งหรือยื่นเรื่องผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ ที่หน่วยงานนั้นใช้อยู่เพื่อติดต่อหน่วยงานนั้นได้โดยถือว่าเป็นการดำเนินการที่ชอบด้วยกฎหมายเช่นกัน (มาตรา 20 วรรคสอง)

2. หลังจากที่ประชาชนได้ดำเนินการตาม ข้อ 1. แล้วประชาชนสามารถตรวจสอบกับหน่วยงานของรัฐว่าได้รับคำขอ หนังสือหรือเอกสารที่ได้จัดส่งไปทางอิเล็กทรอนิกส์แล้วหรือไม่และในกรณีที่ประชาชนดำเนินการผิดหน่วยงานหรือช่องทาง ประชาชนผู้จัดส่งเอกสารหรือหลักฐานนั้นมิได้รับแจ้งจากเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับเรื่องว่าส่งผิดหน่วยงานและจะต้องแจ้งให้ประชาชนให้ทราบว่าหน่วยงานใดเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงในเรื่องนั้น (มาตรา 10 วรรคสอง)

3. หลังจากที่หน่วยงานภาครัฐได้ดำเนินการตามคำขอแล้ว ประชาชนสามารถขอเอกสารราชการจากหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ได้ทั้ง 2 กรณี (มาตรา 11) คือ 1) กรณียื่นคำขอหรือติดต่อกับหน่วยงานของรัฐไปโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ และ 2) กรณียื่นคำขอหรือติดต่อกับหน่วยงานของรัฐด้วยตนเองหรือเป็นเอกสาร แต่ระบุในคำขอ อีเมลหรือเอกสารอื่นใดที่เกี่ยวข้องว่าประสงค์ขอรับใบอนุญาต การติดต่อกลับหรือเอกสารหลักฐานอื่นใดในรูปแบบวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์

4. ในกรณีที่กฎหมายได้กำหนดให้ประชาชนจะต้องแสดงใบอนุญาตไว้ในที่เปิดเผย ประชาชนสามารถแสดงใบอนุญาตนั้นโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ตามวิธีการที่ผู้อนุญาตได้กำหนดไว้ (มาตรา 13 (1)) รวมถึงกรณีบัตร เอกสารสำคัญหรือใบอนุญาตที่ต้องพกติดตัว ประชาชนสามารถแสดงเอกสารเป็นภาพถ่ายทางอิเล็กทรอนิกส์หรือวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์อื่นใดได้เช่นกัน (เว้นแต่เป็นกรณีที่กฎกระทรวงข้อยกเว้นไว้) (มาตรา 14)

5. ในกรณีที่ใบอนุญาตใดที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ประกอบการจะต้องแสดงใบอนุญาตไว้ในที่เปิดเผยที่ประชาชนหรือผู้บริโภคสามารถตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับการอนุญาตของใบอนุญาตดังกล่าวผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ โดยสะดวกและไม่เสียค่าใช้จ่าย ในกรณีที่หน่วยงานผู้อนุญาตยังไม่ได้จัดทำฐานข้อมูลทางออนไลน์เกี่ยวกับการอนุญาตดังกล่าวหรือยังจัดทำไม่ครบถ้วน ประชาชนมีสิทธิขอข้อมูลการอนุญาตในเรื่องนั้นได้ ซึ่งหน่วยงานผู้อนุญาตต้องจัดส่งให้ภายใน 3 วันโดยไม่คิดค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายใด ๆ (มาตรา 13 (2) ประกอบมาตรา 21 วรรคสอง)

6. เอกสารหรือหลักฐานใดที่ประชาชนติดต่อกับหน่วยงานภาครัฐหรือได้รับจากหน่วยงานภาครัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในรูปของอิเล็กทรอนิกส์ ถือว่าเป็นเอกสารหรือหลักฐานชอบด้วยกฎหมายเช่นเดียวกับที่อยู่ในรูปเอกสารหรือหลักฐานที่เป็นกระดาษ รวมทั้งสามารถใช้เป็นหลักฐานได้ตามกฎหมาย (มาตรา 15 วรรคหนึ่ง)

7. หากประชาชนไปติดต่อราชการด้วยตนเองที่สำนักงานของทางราชการและไม่สำเนาเอกสารราชการใดไปและเป็นสำเนาเอกสารที่มีความจำเป็นต่อการพิจารณาอนุมัติหรืออนุญาต แต่ประชาชนได้นำเอกสารตัวจริงติดตัวไปด้วย หน่วยงานภาครัฐผู้อนุญาตและเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องจัดทำสำเนาให้โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใด ๆ และเจ้าหน้าที่ผู้ทำสำเนารับรองจะต้องเป็นรับรองสำเนาเอกสารดังกล่าวและเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้เหตุผลว่าประชาชนไม่ได้ส่งมอบสำเนาเอกสารเป็นข้ออ้างที่ก่อให้เกิดความล่าช้าไม่ได้ (มาตรา 12)

## เอกสารอ้างอิง

จุฑาลักษณ์ จำปาทอง. (2566). **บทวิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ....**

สืบค้นเมื่อ 3 มิถุนายน 2566. จาก [https://www.senate.go.th/document/Ext26399/26399703\\_0004.PDF](https://www.senate.go.th/document/Ext26399/26399703_0004.PDF).

ผู้จัดการออนไลน์. (2566). **ปัจจัยสู่ความสำเร็จของการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่ออำนวยความสะดวกแก่**

**ประชาชน.** สืบค้นเมื่อ 16 มิถุนายน 2566. จาก

<https://mgronline.com/politics/detail/9660000009181>.

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2549). **รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: รัตนไตร.

พระราชกำหนดว่าด้วยการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563. (2563, เมษายน 19). ราชกิจจานุเบกษา, 137(30ก).

พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562. (2562, พฤษภาคม 22). ราชกิจจานุเบกษา, 136(67ก).

พระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565. (2565, ตุลาคม 12). ราชกิจจานุเบกษา, 139(63ก).

พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544. (2544, ธันวาคม 4). ราชกิจจานุเบกษา, 118(112ก).

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. (2560, เมษายน 6). ราชกิจจานุเบกษา, 134(40ก).

ศรีรัฐ โกวงศ์. (2551). **รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (E-Government): บทสำรวจเบื้องต้น.**

**วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ 6(3)** (มิถุนายน - ธันวาคม 2551).

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2566). **รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายและสรุปผล**

**การรับฟังความคิดเห็นร่างพระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ....** สืบค้นเมื่อ 6 มิถุนายน 2566. จาก <https://www.krisdika.go.th/data/news/news14491.pdf>.

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2564). **สรุปข่าวการประชุมคณะรัฐมนตรี วันที่ 30 มีนาคม 2564.**

สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2566. จาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/40502>.